

ההיזה ליל הסדר של יצחק – כהלכתו?...

בראשית פרק כז פסוק ט

(ח) וְעַתָּה בְּנֵי שְׁמַע בְּקִלִּי לְאִשְׁרֵי אֲנִי מְצֹנָה
אֶתְּךָ: (ט) לֵךְ נָא אֶל הָעֶזְרָא וְקַח לִי מִשָּׁם
שְׁנֵי גְדֵי עִזִּים טְבִים וְאֶעֱשֶׂה אֶתָּם
מִטְעָמִים לְאָבִיךָ כְּאִשְׁרֵי אֲהָב:

רש"י

(ט) וקח לי – משלי הם ואינם גזל סך כחב לה
לחך ככתובתה ליטול שני גדי עזים בכל יום
(צ"ל):

שני גדי עזים – וכי שני גדי עזים היה מאכלו
של יצחק? אלא פסח הי' האחד הקריב לפסחו
והאחד עשה מטעמים. צפרקי דר"א: כאשר
אהב – כי טעם הגדי כטעם הלבי:

ורש"י זה מלא תמיהות:

1. מדוע לא ביאר טעם הכי פשוט: שנזקקה לעורות הגדיים בשביל הכנת ה'תחפושת' של יעקב..
2. מאי קושיה היא זו: 'וכי שני גדיים היה מאכלו של יצחק? ושמה משני גדיי העיזים של אותו יום, חשבה להכין מחלק מהם מטעמים לבעלה יצחק, והשאר לתצרוכת שאר בני הבית?
3. מאי משמע 'הקריב לפסחו' מי הקריב?...[והלא הביא מטעמים מוכנים]

והיכן 'הקריב'..? ומדוע לא סיים רש"י:
'והשני הקריב לחגיגתו? ומדוע לא
הוזכר כלום על 'אכילת מצה'!
4. מדוע ביקש מעשיו לצוד לו 'ציד' שיהיה
כנראה 'צבי' [שאינו כשר לא לקרבן פסח וגם
לא לחגיגה]למה לא ציווה לעשיו שיביא
לו 'שני גדיים' לפסח ולחגיגה!?

תכנונה של רבקה

כדי שיזכה יעקב בברכות, רצתה רבקה
לזכותו ב'מצוה קרבן פסח', ברם, כדי
שהוא יהיה 'בעל הקרבן' שיוכל להקדישו,
ציוותה 'קח לי משם שני גדיי עיזים' -
שיקנה אותם ממנה [שלא יהיו ההקדשה
וההקרבה מהגזל]! 'טובים' – ללא מום!

וזהו 'האחד הקריב [יעקב] לפסחו' וחשב
על הוריו כ'מנויים' על הפסח! [לא על
עשיו שהיה ערל]

וקודם מ"ת פסח לא הוצרך למזבח ולמקדש
[כפסח מצרים] ולא הוצרך לחגיגה הקשורה
רק לעליה לרגל. והשעיר השני היה
ל'מטעמים', כדי שיהא הפסח נאכל על השובע.

והטעם למה יצחק לא תבנן זאת?

בוודאי גם אכל יצחק מצות בפסח? [ואת
הלחם אשר עשתה] ומה שלא הזמין אצל
עשיו, גם שני גדיי עיזים, כדי שיינצל
מה'גזל' [כי ה'צבי' הוא מן ההפקר] – אבל
יוקשה: כיצד יצא יד"ח ב'צבי'!?

קיימו האבות המצוות – ברוחניות

קודם מ"ת - לא הקפידו על חפצי המצווה
ההלכתיים, והשתמשו רק ב'סמלים
רוחניים' [כמו ה'מקלות' במקום 'תפילין'] כך
יהא ה'צבי' ביטוי סמלי ל'קרבן פסח'

[רק במצוות 'לא תעשה' הקפידו על שלילת
חפצים טמאים – שלילת 'חמץ' או 'מלאכה'
בשבת או מאכלים טמאים' מפני שמטמטם
גם קודם מ"ת]

אבל רבקה ששאפה לפעול שיומשכו
ליעקב הברכות בגשמיות, דאגה ל'קרבן
פסח כהלכתו ממש! [זכר ליצי"מ 'בני
בכורי ישראל']

אילו 'הפתעות' נוספות הכין יעקב לאביו?

מה בקשר ל'ארבע-כוסות'?
הרי האבות קיימו גם מצוות מדרבנן?

(כד) וַיֹּאמֶר אֲתָהּ זֶה בְּנֵי עֵשָׂו וַיֹּאמֶר
אָנֹכִי: (כה) וַיֹּאמֶר הַגִּשָּׁה לִי וְאֶכְלָה מִצֵּיד
בְּנֵי לְמַעַן תִּבְרַכְךָ נַפְשִׁי וַיִּגֶשׁ לוֹ וַיֹּאכַל
וַיָּבֵא לוֹ יַיִן וַיִּשְׂתֶּה:

האמנם לא נזהר יצחק ב'יין נסך' של בנו
המומר לע"ז? [אמנם גם א"א שגר 'כוס של
ברכה' לשרה מאורחיו הערביים, אבל אצלו
כמארח קבוע, היה בוודאי 'יין מבושל'].

ובהכרח לומר, שלא נחשב ל'מומר לעבודה
זרה':

שו"ע יורה דעה סימן קיט

(יא) מומר שבעיר אחת מאמין בעבודת
כוכבים בפני עובדי כוכבים ובעיר אחרת נכנס
בבית ישראל ואומר שהוא יהודי, אינו
עושה יין נסך!

והרי יצחק סמך גם על 'שחיטתו' כמומר
אוכל נבילות לתיאבון – אם יודע הל'
שחיטה וישראל בודק הסכין [חדד סכין
יפה] – מה גם שיצחק סמך על 'כיבוד אב'
של עשיו שלא יכשילנו!

אבל היין שהביא לו [מי שחשבו שהוא] עשיו
מן השדה, מנין הביאו? [רבקה ודאי לא תתן
לו 'יין' עבור יצחק שמא יפריש ממנו
לנשותיו וינסכוהו...] – אין זאת אלא שהביאו
מבית נשותיו – כיצד לא נזהר יצחק מחשש
'יין נסך' ממש?

אמנם ישנם מדרשים

על מקורו ה'מלאכי' של יין זה:

תרגום יונתן בראשית כז,כה.

(כה) ואמר קריב לי ואיכול מצידא דברי
בגין תברכינך נפשי וקריב ליה ואכל ולא
הוה חמרא גביה ואזרמן ליה מלאכא
ואייתי מן חמרא דאצמנע בעינבווי מן יומי
שירוי עלמא ויהביה ביד יעקב ויעקב
אמטי ליה לאבוי ושתי:

דעת זקנים מבעלי התוספות

(כה) ויבא לו יין – מהיכן היה לו יין? שלא
מצינו שמסרה לו אמו יין. אלא שמיכאל
הביא לו יין מגן עדן ואי אתה מוצא של
טובה וברכה אלא זה ושל אברהם
שנאמר ומלכי צדק מלך שלם הוציא
להם ויין גם זה כיון ששתה ברכו:

אבל אין לזה שום סמך בפשט"מ!

מה ראה יעקב להביא לאביו יין?

אם כדי לזכותו ב'ארבע כוסות' מדוע רבקה
לא הכינה יין לבעלה יחד עם המטעמים?

ובכלל אם יצחק לא הזמין אצל עשיו יין –
האם לא יהא חשוד בעיניו שעשיו הביא לו
יין למרות שלא הזמין?!

היין בא ממדתו של יצחק?

ע"כ להניח שייך זה הוגש ליצחק ממרתו
הפרטי [שהרי אמר לאביו: "קום נא שבה
ואכלה מצידוי" – ולא הוסיף: 'ושתה מייני!']..

אלא שהציע לאביו 'יין' ממרתו לקיים
'ארבע כוסות', גם הודיעו שהוא הביא לו
'בקבוק חדש' חתום בשני חותמות ללא
חשש! [ויבא לו יין וישת' – מרכא כפולה]...

יצחק התפעל מה'פרומקייט' של בנו עשיו
והחליט שהוא באמת ראוי לברכות! לכן
שתה מ'יין מהודר' זה ללא חששות...

'בדיקת ינשוף'

ברם, לפתע מבקש יצחק מעשיו:

(כו) וַיֹּאמֶר אֱלֹוִי יִצְחָק אָבִיו גִּשָּׁה נָא וּשְׂקָה
לִי בְּנֵי:

יצחק מגלה 'רגשות' כה אבהית לבניו?!

אלא שעלה בלבו חשש, שמא אחר שמזג
לעצמו כוס ראשון, לא יכול היה עשיו בנו
ה'שיכור' להתאפק ולגם מ'יין מהודר' זה
ישירות מהבקבוק [הלעיטני] ועשאו 'פגום'
ועתה לא יוכל לברך על 'כוס שני' בגלל
פגמו... על כן הזמינו ל'בדיקת ינשוף' [להריח
אם נודף מפיו ריחו של היין המשובח]

טעם נוסף להבאת היין – ללא שהזמן:

קשה לומר שיעקב יורה הלכה בפני אביו
להציע לו יין ביזמתו, אף שיצחק לא בקש
ממנו 'ארבע כוסות'...

חשב ש'יתר הצדקנות' יעורר חשד בלב אביו
ויבין שהוא 'מחופש' ולא יצטרך לרמות את
אביו.. [אולי ימושני אבי – הלוואי] אבל
ההשגחה תכננה להיפך, שיברכנו בשמחה
ובהתלהבות.